थकवा

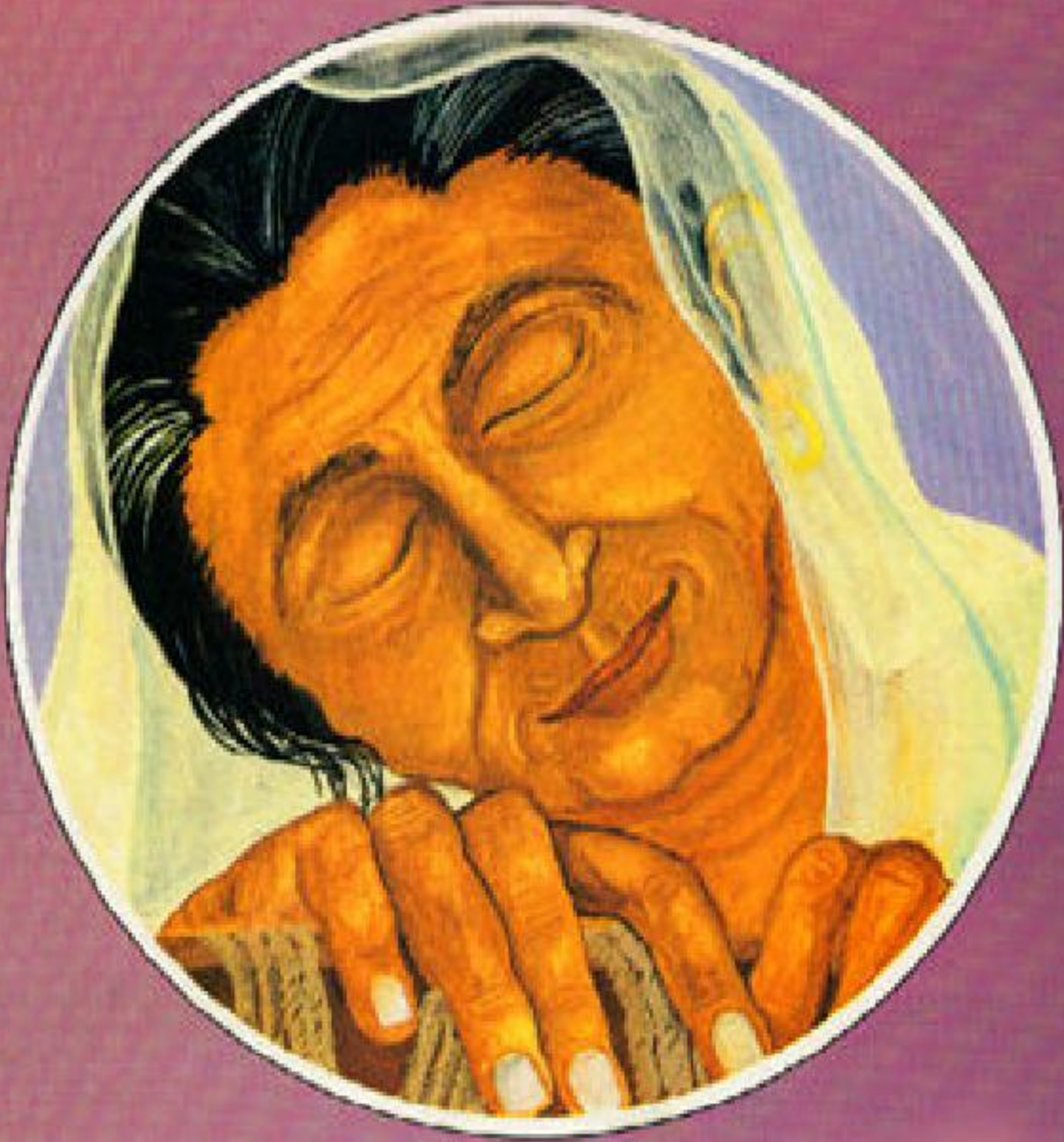

छायाचित्रे: तापोशी घोषाल

गुरबचन सिंग भुल्लर

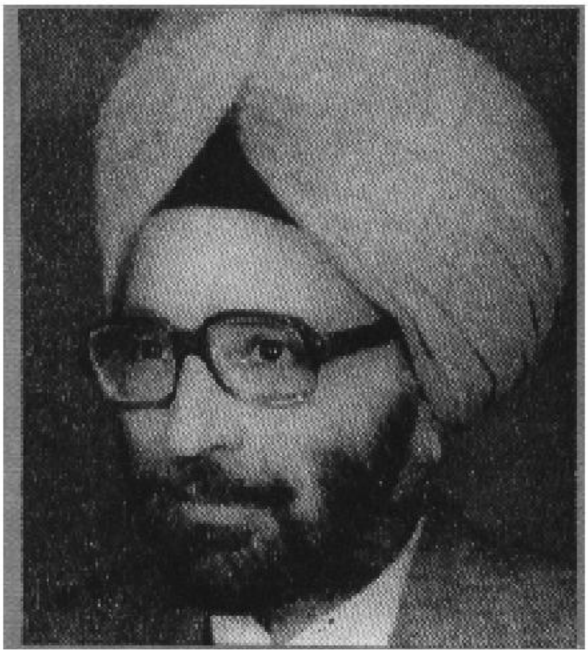

गुरबचन सिंग भुल्लर

गुरबचन सिंग भुल्लर (जन्म १९३७) यांनी आपले बालपण पंजाबच्या बठिंडा जिल्ह्यात घालवले. त्यांचे बालपण पंजाबी साहित्याच्या सान्निध्यात गेले. त्यांचे वडील दररोज आपल्या मुलांना काहीतरी वाचून दाखवत असत, त्यामुळे त्यांची पंजाबी साहित्याकडे आवड वाढली.

अवघ्या विसाव्या वर्षी भुल्लर यांनी कविता, लघुकथा आणि बालसाहित्य लिहायला सुरुवात केली. आपल्या लेखनातून ते सामाजिक समस्या आणि दुष्प्रवृत्तींना, विशेषतः जीवनदायी आणि पालनपोषण करणारी शक्ती असलेल्या स्त्रियांना समाजाकडून मिळणाऱ्या कठोर वागणुकीला, आव्हान देतात! त्यांच्या साध्याभोळ्या आईच्या प्रतिमेने त्यांना नेहमीच लिहिण्याची प्रेरणा दिली.

'फॅटीग'ची मुख्य पात्र एक साधी, तरीही निर्भय आणि आत्मविश्वासू स्त्री आहे.

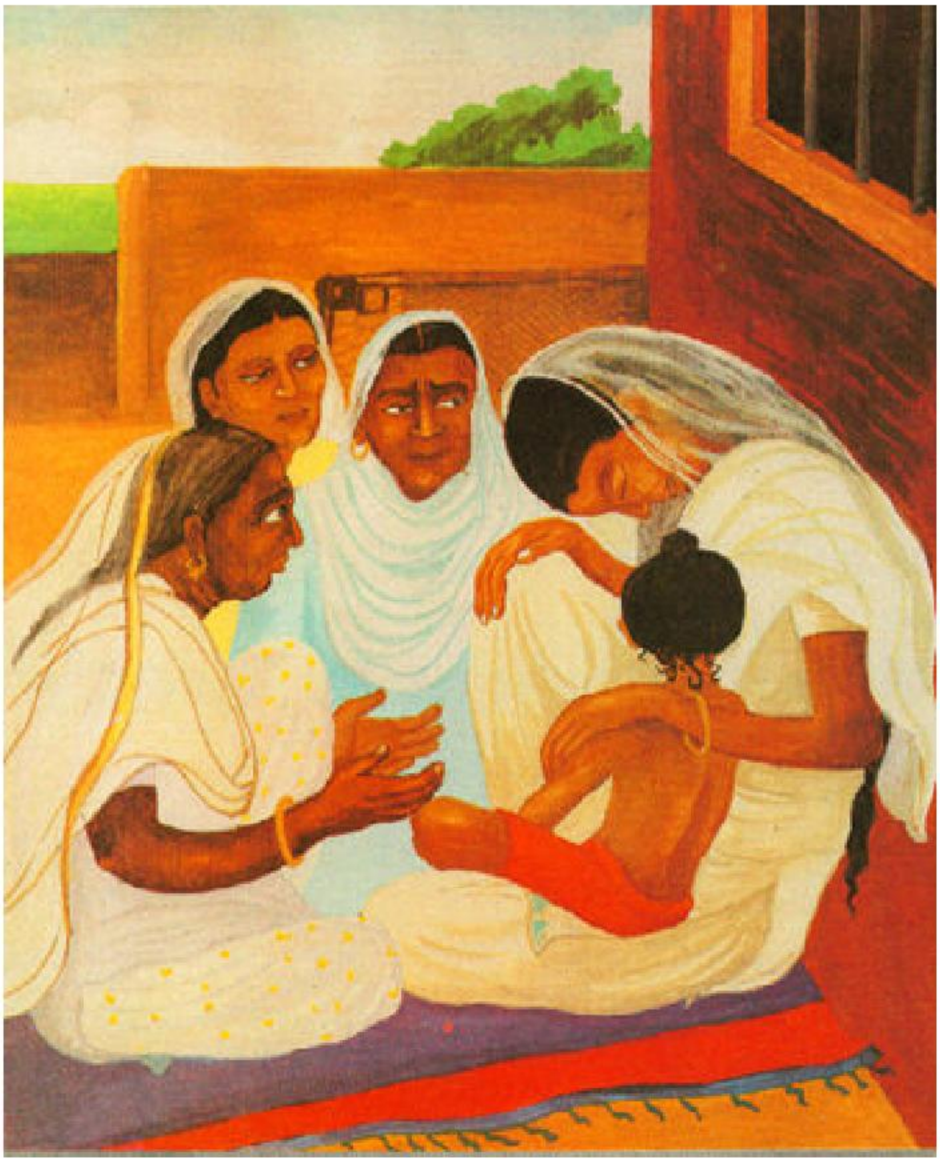

आसो अजून तीस वर्षांचाही झाला नव्हता.

तिचे पती, सुचा सिंग, यांचे निधन झाले. तिच्या वैधव्यामुळे संपूर्ण गाव दुःखी झाले.

तिचा मुलगा, गुरदेव, अवघ्या सात-आठ वर्षांचा होता. आसोच्या भोवती सर्वत्र अंधार पसरला.

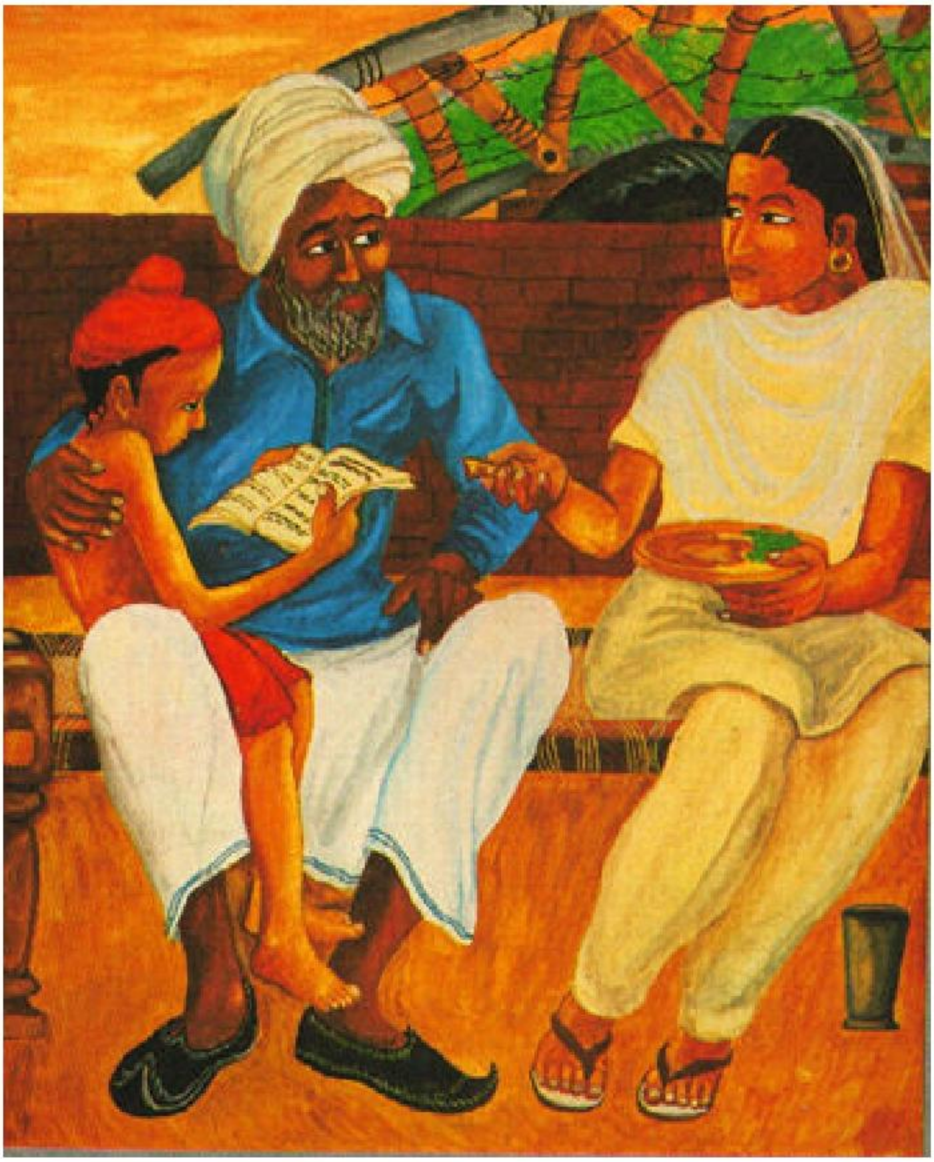

असोचा भाऊ जग्गर सिंग तिच्यासोबत राहू लागला, पण नंतर त्याला त्याच्या गावी परत जावे लागले.

त्याने आसोला सल्ला दिला, “तुमची शेतीची उपकरणे विका आणि तुमची जमीन भाड्याने द्या.”

मग एके दिवशी, गुरदेवला खाऊ घालत असताना असोला वाटले, "गुरदेव लवकरच मोठा होईल. मग तो स्वतःच सगळी शेती करेल. तेव्हा मला पुन्हा सगळं सामान गोळा करावं लागेल."

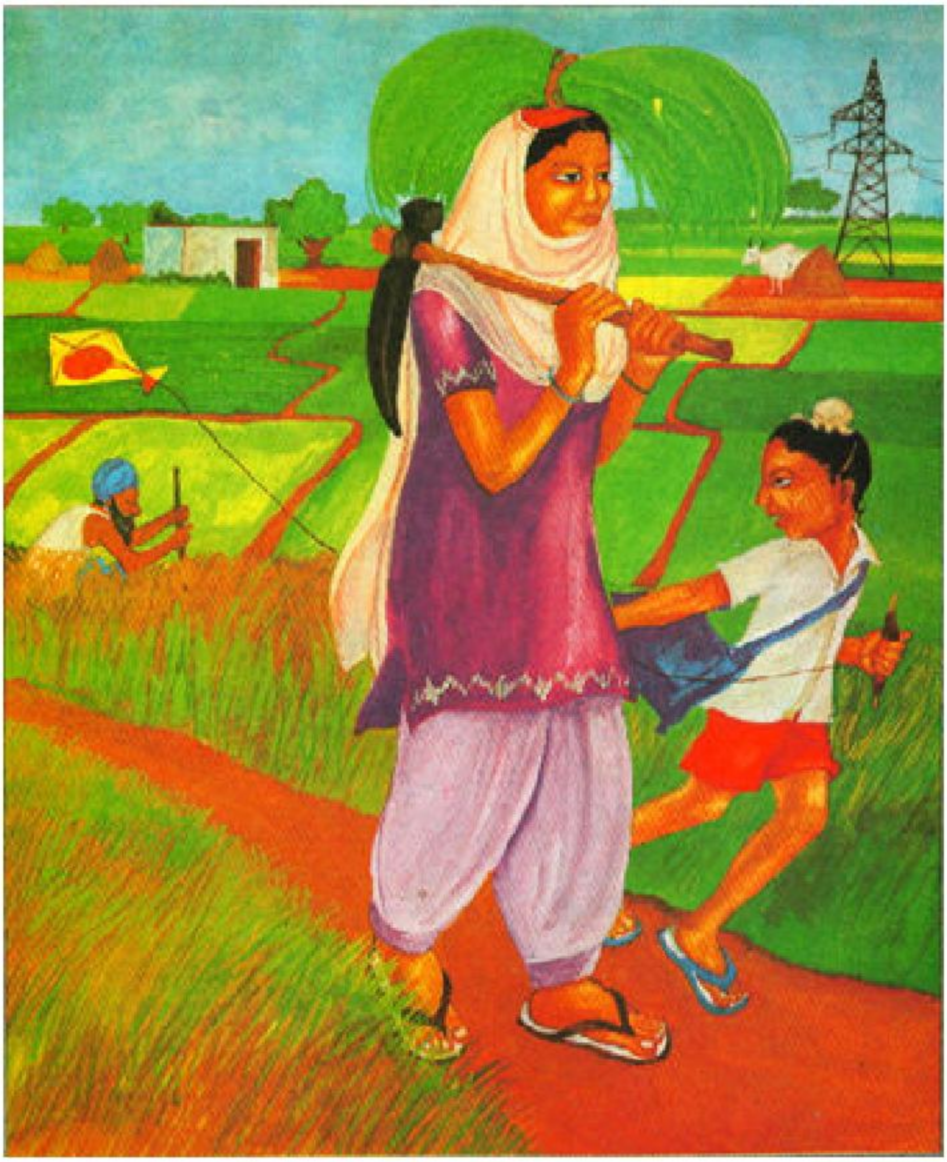

म्हणून तिने स्वतः शेती करायचे ठरवले.

असोने जग्गर सिंगला आपला निर्णय सांगितला आणि तिच्या भावाने तिला सहमती दिली.

आता आसो शेतीची सगळी कामं स्वतःच करते. तिने गुरदेवला आई आणि वडील दोघांचंही प्रेम दिलं.

असोने सुचा सिंगची भूमिकाही साकारली होती. तिला त्याची खूप आठवण यायची. अनेकदा ती दुःखी व्हायची. पण गुरदेवला मोठे होताना पाहून तिचे दुःख कमी झाले आणि तिच्या मनात एक नवीन उत्साह भरून आला.

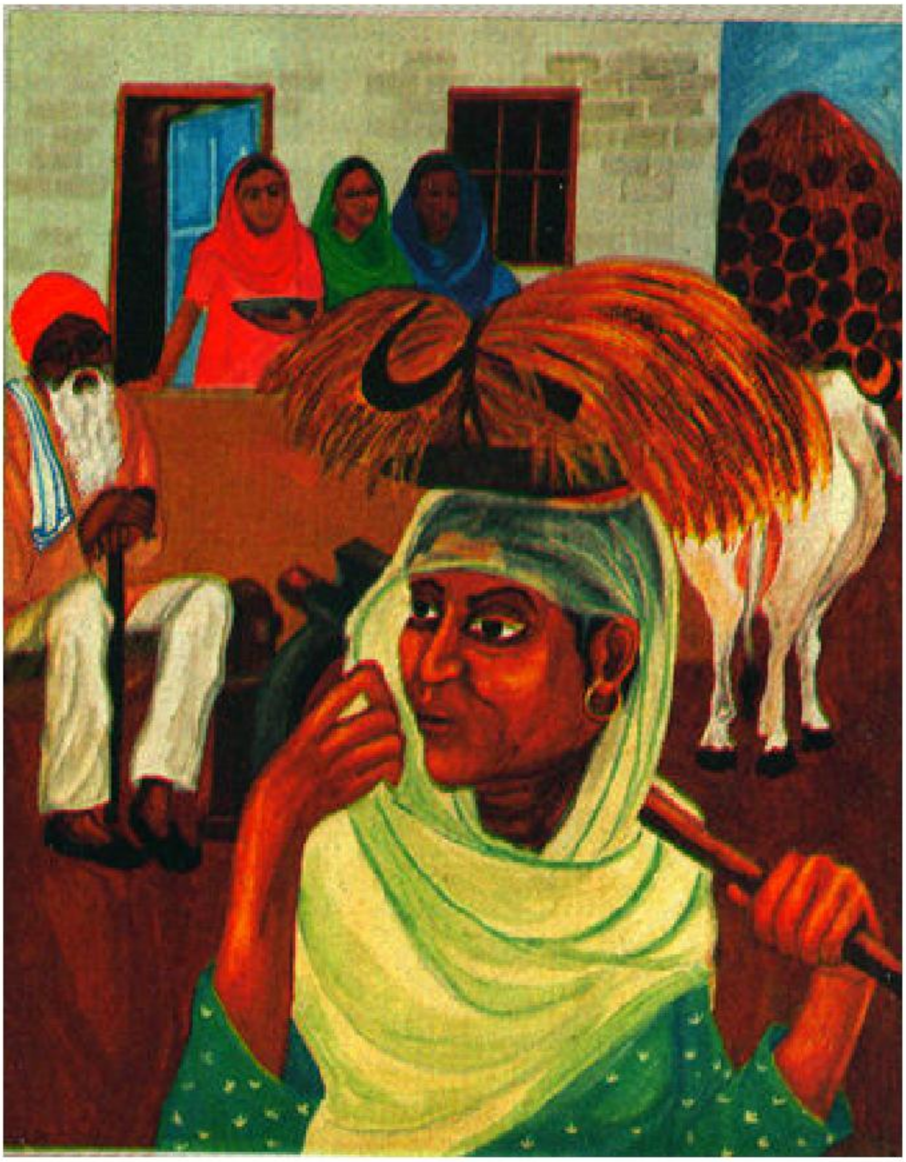

काही वर्षांत गुरदेव मोठा झाला. मग गावातील वडीलधारी व्यक्ती आसोला म्हणाली, “मुली! तू खूप कष्ट सोसले आहेत. मुलगा मोठा झाला आहे. आता तू तुझा थकवा घालवू शकतेस.”

आसोने आपल्या बुरख्यामागून उत्तर दिले, "बाबाजी, तुमचा हात माझ्या डोक्यावरच राहू द्या. तुमच्या आशीर्वादाने कोणतीही अडचण येणार नाही."

एक बाई म्हणाली, "ए आसो? काम करून तू नक्कीच दमला असशील. आता तू आराम कर. पुरुषांची कामं पुरुषांवर सोडून दे."

आसो तिचा 'ताई, कामाचा कंटाळा कसा येऊ शकतो?' हा प्रश्न टाळत असे.

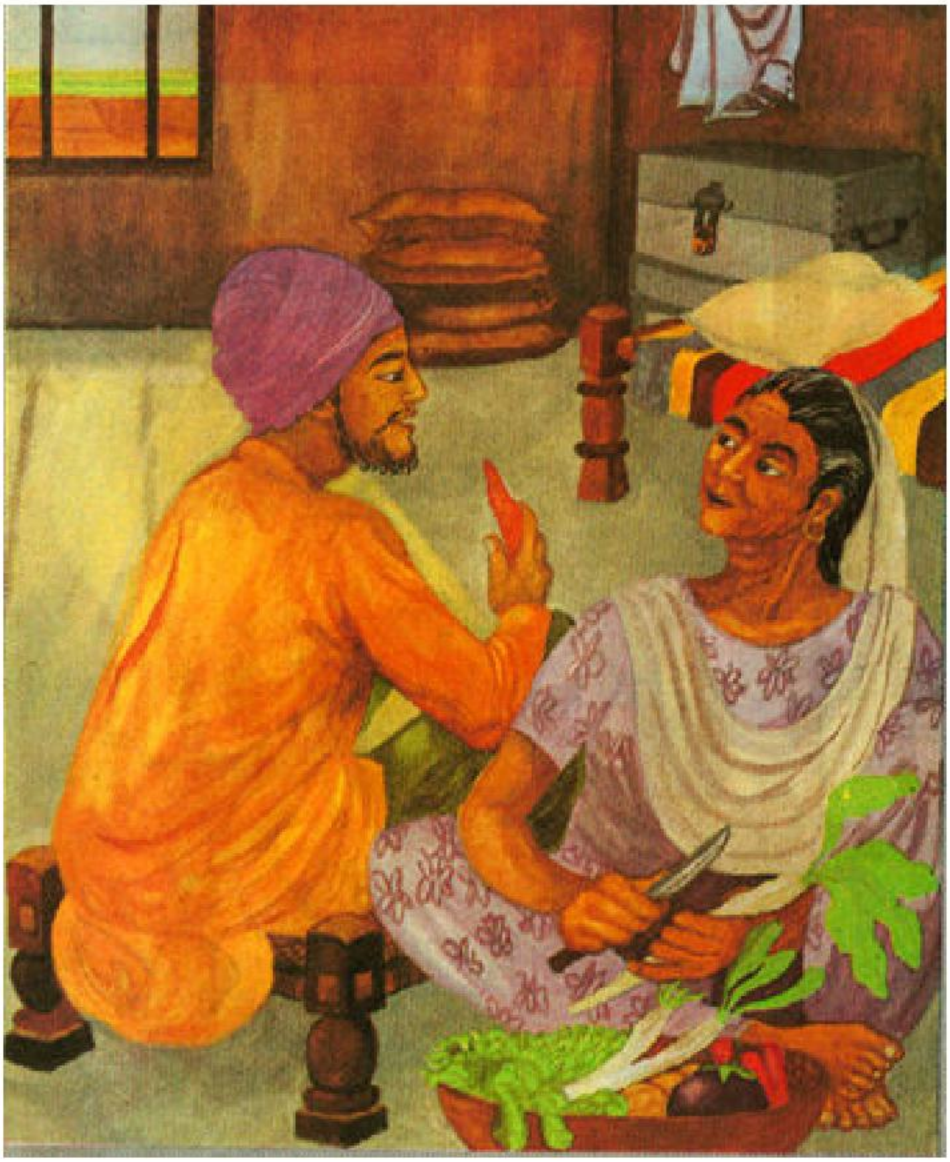

सर्वांनी सारखाच सल्ला दिला. पण आसोला कधीच थकवा जाणवला नाही. आसोसाठी गुरदेव अजूनही एक बालक होता. तिला समजले होते की गुरदेव अजूनही आयुष्याच्या ऐन उमेदीत होता. या कठीण मार्गावर एकट्याने चालणे त्याला अवघड जाईल.

आज आसोला शेतांसाठी पाणी आणायचे होते. गुरदेवने तिला आराम करायला सांगितले आणि म्हणाला की तो एकटाच पाणी देईल.

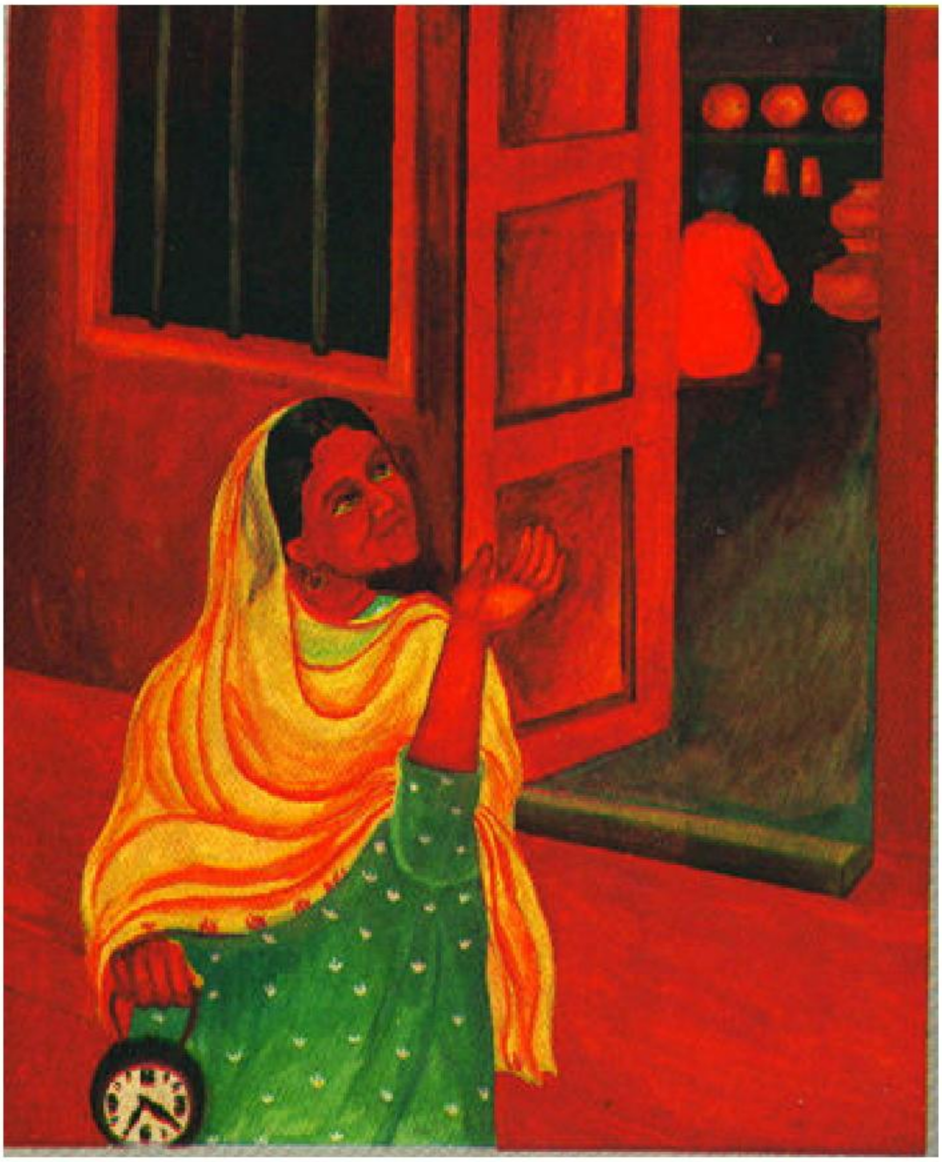

आसो हसून म्हणाला, “बघ, तू तर नाकही साफ करायला खूप लहान आहेस. मग एकटाच शेताला पाणी कसे घालणार?”

गुरदेव म्हणाला, "ठीक आहे आई, माझा मित्र मोहन आज घरी आहे. मी त्याला मदतीसाठी घेऊन जातो."

पण असो म्हणाली, "नाही, नाही. आम्हाला कोणी मदत का करावी? आम्ही शेतांना पाणी स्वतःच देऊ." तिने गुरदेवला काही छोटी-मोठी कामे करायला सांगितली. मग तिने तिचे घड्याळ उचलले आणि मीराबसोबत वेळ बघायला गेली.

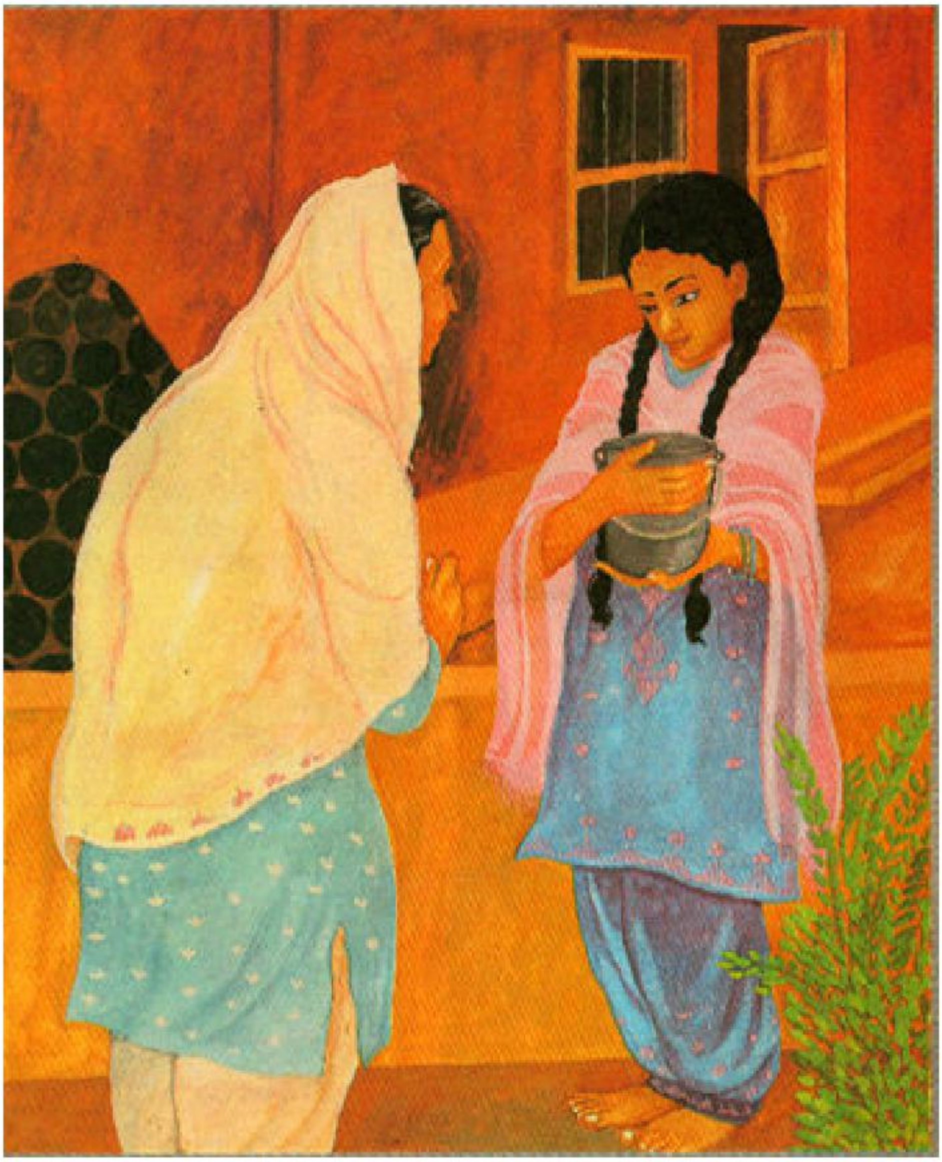

जेव्हा आसो घड्याळ लावून परत आली, तेव्हा तिने शेजारच्या भूरोला लस्सीचा माठ घेऊन घरातून बाहेर पडताना पाहिले.

आसोला पाहून भूरो दचकली. पण तिने स्वतःला सावरले आणि म्हणाली, “आत्या, मी लस्सी घ्यायला आले होते. तुम्ही कुठे गेला होतात?”

आसो म्हणाला, "मी घड्याळ लावायला गेलो होतो. आज आपल्याला शेतांना पाणी द्यायचं आहे."

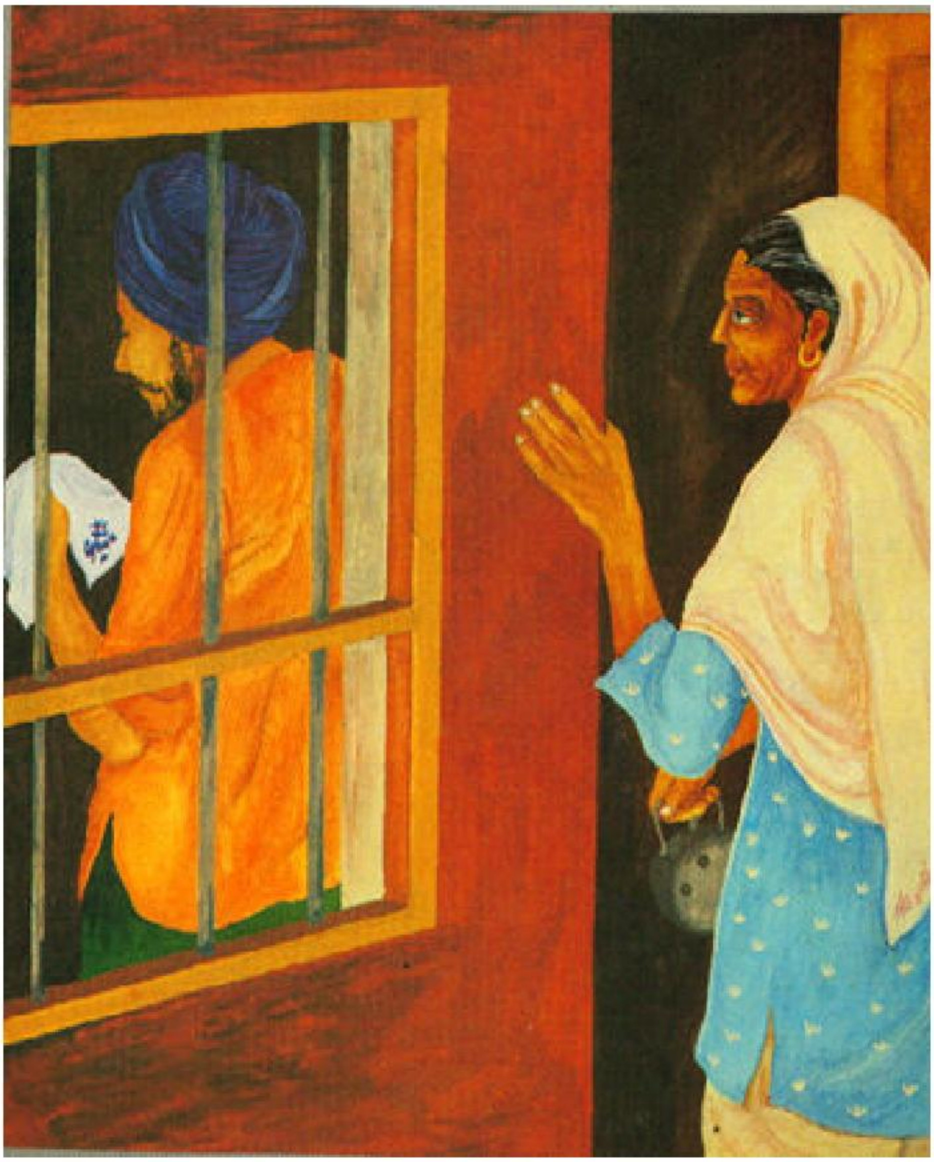

आसोला आश्चर्य वाटले की त्याला पाहून भूरो का घाबरला?

घरात शिरताना आसोने खिडकीतून गुरदेवला पाहिले, त्याच्या हातात नुकताच भरतकाम केलेला रुमाल होता.

जेव्हा आसो खोकला, तेव्हा गुरदेव दचकला आणि त्याने रुमाल खिशात लपवला. तो म्हणाला, “चल आई, आपण जाऊया. आपल्याला उशीर होऊ शकतो.”

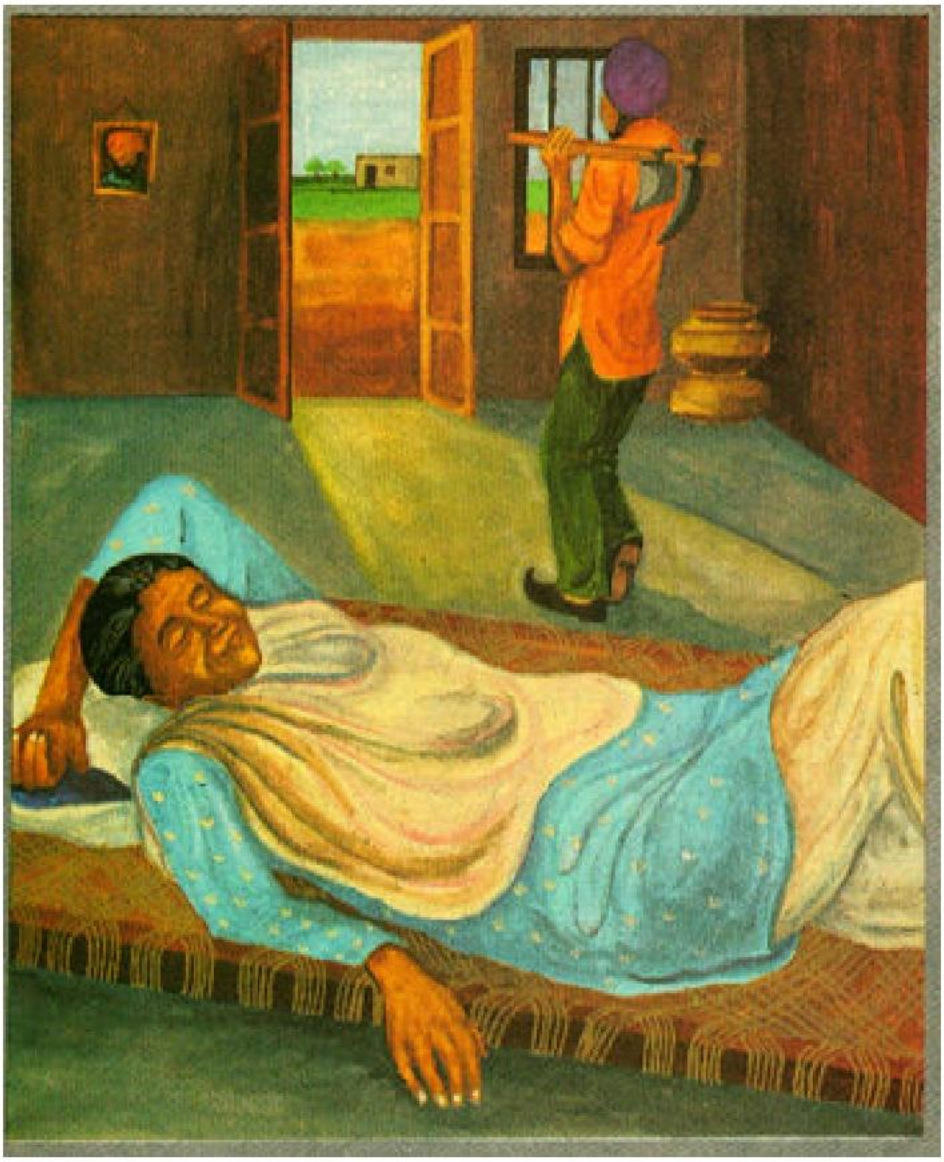

तेव्हा आसोला सर्व काही समजले. तिचा मुलगा आता तरुण झाला होता.

आसो आपल्या मुलाला म्हणाली, "मुला, आजपासून तू शेताची काळजी घे." मग ती पलंगावर आडवी झाली. तिला असे वाटत होते की जणू काही अनेक वर्षांच्या थकव्याने ती चिरडली गेली आहे – आपल्या ध्येयापर्यंत पोहोचल्याचा तो एक सुखद थकवा होता!